

A NÉMET NEMZETI SZOCIALIZMUS NEMZETKÖZI JOGI FELFOGÁSA.

Irta és a Magyar Jogászegylet Nemzetközi Jogi Szakosztályának 1937. évi február hó 16. napján tartott ülésén előadta:

dr. Buza László

egyet. ny. r. tanár.

Annak az előadássorozatnak keretében, mely a nemzetközi jog új irányait van hivatva megvilágítani, az én feladatomban a német nemzeti szocializmus nemzetközi jogi felfogásának bemutatása. Mi újat jelent a nemzeti szocializmus a nemzetközi jog szempontjából? Ez a kérdés a nemzeti szocializmus nemzetközi jogpolitikai célkitűzéseinek vizsgálatát teszi szükségessé. Ezek a célkitűzések pedig közelebbiek és távolabbiak. Az előbbiek azok a célok, melyeknek közvetlen megvalósítására a nemzeti szocialista Németország ma törekszik, az utóbbiak pedig a nemzeti szocializmus rendszeréből folyó következmények, annak a nemzetközi jognak a képe, mely a nemzeti szocializmus elveinek általános uralomra jutása esetén szabályozná az államok egymás közötti életét.

A két célkitűzés természetét tekintve lényegesen különbözik egymástól: az előbbi tényleg érvényesülő politikai törekvés, a mai Németországnak a nemzetközi jogra vonatkozó jogpolitikája, s nem szükségszerű függvénye a nemzeti szocializmus elméletének. Ugyanez a törekvés egy nem nemzeti szocialista Németország részéről is lehetséges volna, az utóbbi pedig tisztán a nemzeti szocializmus elméletéből kivetített nemzetközi jog képe. Legalább egyelőre tiszta teoria.

Új irányt tulajdonképpen csak ez utóbbi jelent. A közelebbi német célkitűzések — mint látni fogjuk — szorosán véve nem új nemzetközi jogot kívánnak statuálni, hanem ellenkezően a versailles-i szerződés által kreált új jog hatálytalanításával a régit akarják visszaállítani. Ez a nemzetközi jog tehát csak annyiban új, amennyiben ez is a hatályban lévő tételes jog megváltoztatását jelenti.

I.

A nemzeti szocialista Németország legközelebbi célkitűzése az egyenjogúság biztosítása. Ez szükségképpen a versailles-i szerződés ama rendelkezéseinek hatályon kívül helyezését jelenti, melyek Németország számára, éppen úgy, mint a többi volt központi hatalomra nézve a rájuk vonatkozó békeszerződések, a jogegyenlőség elvével ellenkező inferioris nemzetközi jogi helyzetet teremtettek. Hitler már 1933 május 17-i beszédében¹⁾ „az összes

¹⁾ Die Reden Hitlers als Kanzler. München, 1934. 53—54. l.

népek valóságos és őszinte egyenjogúságát” állítja fel követelmény gyanánt; annak az állapotnak megváltoztatását, amely „a győző és legyőzött fogalmát a nemzetközi jog- és társadalmi rend formális alapjává tette.”

A nemzeti szocialista Németország ezt a célt először a tétel nemzetközi jog rendelkezései szerint, a többi érdekelt nemzettel való egyetértésben kívánta elérni. Németország a nemzeti szocializmusnak 1933 január 30-án bekövetkezett uralomra jutása után is bent maradt a Nemzetek Szövetségében és résztvett a Lefegyverzési Konferencián mindaddig, amíg kétségtelenné nem vált, hogy az összes nemzetek fegyverkezésének tényleges korlátozását a Konferencia útján nem lehet biztosítani.

Az angol kormány által előterjesztett egyezmény-tervezetre nézve ugyanis, a nagyhatalmak közt abban történt megállapodás, hogy annak hatálya 8 évre, éspedig két egyenként 4 éves periódusra szóljon. Az első 4 éves periódus az adaptálás idejeként tervezetett, mely alatt megállapíthatnák, hogy az ellenőrzés rendszere hatékonyan működik-e? Az előírt korlátozások csak a második periódusban érvényesültek volna. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy Németország fegyverkezési egyenjogúságának tényleges realizálása 4 évvel elhalasztott.²⁾ E miatt hagyta ott 1933 november 9-én Németország a Lefegyverzési Konferenciát és jelentette be kilépését a Nemzetek Szövetségéből.

Kétségtelen, hogy Németország sem a Konferencia otthagyasával, sem a Nemzetek Szövetségéből való kilépésével nemzetközi jogot nem sértett. Megszakította az együttműködést, mert úgy látta, hogy az adott viszonyok közt nincs meg a lehetősége annak, hogy a fegyverkezési egyenjogúság kérdése közös megegyezéssel, nemzetközi egyezmény útján oldassék meg.

Ennek a lépésnek logikai folyománya volt az 1935 március 16-i véderőtörvény kiadása, mely a versailles-i szerződés katonai korlátozásait egyoldalúan hatályon kívül helyezte. Ha Németország megmarad a Lefegyverzési Konferenciától és a Nemzetek Szövetségétől való távolmaradás passzív álláspontján, önmaga biztosította volna a fegyverkezési egyenlőtlenségnek, vagyis annak az állapotnak további fennmaradását, melyet megváltoztatni akart.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy az új német véderőtörvény kiadása nem követte azonnal a Lefegyverzési Konferencia elhagyását s közel másfél év állt rendelkezésre a végből, hogy az államok közti egyenjogúság elve ebben a vonatkozásban közös megegyezéssel biztosíttassék.

²⁾ V. ö. *Résumé Mensuel des travaux de la S. d. N.* Vol. XIII. Année 1933, 277. és k. 1.

Ilyen körülmények között nem lehet azt állítani, hogy Németország magatartásán hiúsult meg a kérdésnek egyezmény útján való rendezése, vagy hogy a nemzeti szocializmus kifejezetten kereste és szándékosan választotta volna az egyoldalú megoldást.

Németország az 1935. március 16-i véderőtörvény kiadása után tovább haladt a megkezdett úton egyenjogúságának biztosítására. 1936 március 7-én felmondta a locarnoi szerződést s hatályon kívül helyezte a Rajna-vidék demilitarizálására vonatkozó rendelkezéseket, 1936 november 14-én pedig a versailles-i szerződésnek a Rajna, a Duna, az Elba, az Odera, a Mosell és a Niemen folyókra, valamint a kielii csatornára vonatkozó szabályait.

A szóbanforgó rendelkezések hatályon kívül helyezése Németország részéről egyoldalúan történt. Hiba volna azonban Németországnak ebben a magatartásában annak az autokratikus elvnek a nemzetközi viszonyokra alkalmazott megnyilatkozását látni, melyen a nemzeti szocialista Németország alkotmányjoga nyugszik. Az igaz, hogy a német vezéri elv éles ellentétben áll azzal a liberális-demokratikus felfogással, mely a Nemzetek Szövetségének megszervezésénél alapul szolgált. A világháború előtt a nemzetközi életben ha jogilag nem is, de tényleg a nagyhatalmak diktatúrája érvényesült s csak a Nemzetek Szövetségének megalakulásával vonult be bizonyos mértékben a demokratikus elv, amelynek következtében a közép- és kisállamok is befolyást nyertek, és pedig a nyilvánosság elve alapján a nemzetközi ügyek intézésébe. Ez a változás a nemzetközi jogban akkor következett be, amikor több nagyhatalom belső államjogi berendezésében viszont szakított a demokrácia elvével s a diktatúra rendszerére tért át. Ez a változás, ha a diktatúra, mint alkotmányjogi rendszer állandósul, aligha fog hatás nélkül maradni a Nemzetek Szövetségének sorsára s ezáltal a nemzetközi jog fejlődésére.

Németország magatartása azonban nem a diktatúra gondolatának érvényesítése akart lenni a nemzetközi életben. Tagadhatatlan ugyan, hogy az a gondolat, mely ebben a magatartásban megnyilatkozott, nincs diszharmóniában a tekintélyi kormányzat elvével. De a helyzet mégis az, hogy Németország ezekkel az egyoldalú intézkedésekkel nem akarta a nemzetközi alkotmányt önhatalmúlag megváltoztatni, sőt a nemzetközi alkotmány alapelveinek még legitim úton való megváltoztatására sem törekedett, célja nem a nemzetközi alkotmány megváltoztatása volt, hanem ellenkezőleg, a nemzetközi alkotmány egyik alapprincipiumának: az államok közti egyenjogúság elvének a helyreállítása. Hogy ez a helyreállítás nem közös megegyezéssel, hanem egyoldalúan történt, azért elsősorban nem Német-

ország felelős, Németországot az önhatalommal való intézkedésbe — hogy úgy mondjam — belekényszerítették.

Az 1935. március 16-i véderőtörvény kiadása különben is — ha formailag ellentétben állt is a versailles-i szerződés rendelkezéseivel — nem volt nemzetközi jogellenes magatartás s nem jelentett támadást még a tételes nemzetközi joggal szemben sem. A német kormány azzal indokolta meg az új véderőtörvény kiadását³⁾, hogy Németország a Szövetségek közti Ellenőrző Bizottság szerint is eleget tett a lefegyverzés terén a versailles-i szerződésből folyó kötelezettségeinek, a győztes hatalmak pedig nem teljesítették az általános lefegyverzés tárgyában egyidejűleg vállalt kötelezettséget. Nemcsak az maradt el, hogy fegyveres erejüket a Németországhoz csak megközelítőleg is hasonló mértékben csökkentsék, hanem egyáltalában meg sem állottak a fegyverkezés terén s az államok egész sora nyíltan tovább fegyverkezett.

Németország álláspontja tehát az volt, hogy a versailles-i szerződés szóbanforgó rendelkezései hatályukat veszítették, mert a szövetséges és társult hatalmak, mint Németországgal szembenálló felek, nem teljesítették a saját lefegyverzésükre vonatkozó kötelezettséget, márpedig a nemzetközi jog értelmében a szerződésben foglalt kötelezettség be nem tartása jogot ad a szerződés egyoldalú felbontására s Németország ezzel a jogával élt.

Nézetem szerint kétségtelen, hogy Németországnak a tételes nemzetközi jog értelmében is joga volt a versailles-i szerződés katonai rendelkezéseinek egyoldalú felmondására. Négy évvel ezelőtt, 1933 március 2-án éppen e helyen tartott előadásomban volt szerencsém rámutatni arra, hogy a Lefegyverzési Konferencia csődje esetén a békeszerződések katonai rendelkezései ipso iure hatályukat veszítik. A békeszerződések minden kétséget kizáróan igen szoros kapcsolatot létesítettek a volt központi hatalmakra vonatkozó katonai korlátozások s a fegyverkezés általános korlátozása közt. A legyőzött államokra vonatkozó rendelkezések kifejezetten azért hozattak, hogy a fegyverkezés általános korlátozása előkészíthető legyen. Ha kitűnik, hogy ez az általános korlátozás nem valósítható meg, a cessante racione cessat ipsa lex elve alapján a volt központi hatalmakra vonatkozó korlátozások hatálya is ipso iure megszűnik annyival is inkább, mert ezek a korlátozások teljes ellentétben állottak az államok egyenlőségének gondolatával s mint ilyenek, a

³⁾ L. a német néphez e tárgyban intézett proklamációt Zeitschrift für Völkerrecht XIX. kötet 1935. 243—247. lap és Völkerbund und Völkerrecht 2. Jahrgang 1935. 70—75. lap.

nemzetközi alkotmány értelmében csak bizonyos meghatározott célú szolgáló átmeneti intézkedések lehettek.

Az eredmény e szerint az álláspont szerint ugyanaz, mint a német kormány által elfoglalt álláspont mellett. Eltérés csak az, hogy a megszűnés az általam kifejtett nézet szerint ipso iure s nem az illető volt központi hatalom felmondása folytán áll be, ami Magyarország speciális viszonyainak inkább megfelel. Igaz, hogy a Nemzetek Szövetségének Tanácsa 1935 április 17-i határozatával nem helyezkedett erre az álláspontra. Ez a határozat, amelyet egyhangúlag hoztak — mindössze Dánia képviselője tartózkodott a szavazástól —, megállapította, hogy az 1935 március 16-i német törvény promulgálása ellentétben áll a nemzetközi jognak azzal a fontos principiumával, mely szerint egy hatalom sem mentesítheti magát szerződéses kötelezettségei alól s annak rendelkezéseit csak a többi szerződő féllel történt megegyezés alapján módosíthatja; kimondta, hogy ez az egyoldalú aktus az európai biztonság elleni támadás, s általa semmi nemű jog nem keletkezett.⁴⁾ Németország ezt a tanácsi határozatot április 20-i jegyzékében a leghatározottabban visszautasította, kétségbevonva, hogy azoknak a kormányoknak, amelyek a határozatot hozták, „joguk lett volna Németország felett bírónak feltolni magukat.”⁵⁾

A dolog tényleg úgy áll, hogy a Tanács április 17-i határozata távolról sem döntötte el azt a jogi kérdést, hogy Németország magatartása jogszerű volt-e vagy jogtalan. A Tanács nem bírói, hanem politikai testület, határozatai nem az ítélet, hanem a politikai állásfoglalás természetével bírnak. A tanácsi határozat a meghozatalában résztvevő államok kormányainak politikai szempontok által irányított véleménye, s ezzel szemben áll Németországnak, mint a másik érdekelt félnek homlokegyenest ellenkező álláspontja.

A kérdést csak a politikai szempontok teljes kikapcsolásával lehet eldönteni s az ilyen politikamentes vizsgálat eredménye nézetem szerint csak az lehet, hogy Németország a március 16-i véderőtörvény kiadásával nemzetközi jogot nem sértett.

Bizonyos azonban, hogy Németország ennek a jogi álláspontnak önhatalmúlag szerzett érvényt.

A német lépésnek kétségtelen sikere volt. A Nemzetek Szövetsége nem ment túl az erkölcsi megbélyegzésen s a német kormány által teremtett helyzetet mint tényleges állapotot quasi tudomásul vette s az új véderőtörvény tényleg hatályban maradt. Ez a siker két tényezőre vezethető vissza: egyrészt a

⁴⁾ Journ. Off. XVI. Année 1935. 551—552. lap.

⁵⁾ Lásd e jegyzéket Zeitschrift für Völkerrecht XIX. kötet 1935. 256. l.

nemzeközi jog által nyújtott jogalapra, másrésről a tényleges hatalmi viszonyoknak arra a kedvező alakulására, amely az egyoldalú hatályon kívül helyezést Németországra nézve lehetővé tette. Ha azt mérlegeljük, hogy a jog és a tényleges erő együttes hatásában mennyi volt az egyik s mennyi a másik tényező szerepe, meg kell állapítanunk, hogy a versailles-i szerződés katonai rendelkezéseinek hatályon kívül helyezését Németország tényleges hatalmi súlya biztosította, eljárásának jogszerűsége csak azoknak az erőviszonyoknak a kialakulásánál játszott semmiesetre sem figyelmen kívül hagyható szerepet, amelyektől a megtámadott rendelkezések sorsa függött.

Érdekes megfigyelni a jog és erő szerepét azoknál a következő lépéseknél, melyeket Németország egyenjogúságának további biztosítása érdekében tett: t. i. egyrésről a locarnoi szerződés 1936 március 7-én bekövetkezett felmondásánál, másrésről a nemzetközi folyókra s a kielii csatornára vonatkozó rendelkezéseknek 1936 november 14-i hatályon kívül helyezésénél. A jog szerepe fokozatosan csökken s a tényleges hatalom mindinkább előtérbe lép.

A locarnoi szerződés egyoldalú felmondását Németország még igyekezett jogilag is alátámasztani. Erre annyival inkább szükség volt, mert a locarnoi szerződést Németország tudva-levően önként írta alá s így a rajnai zóna abban megerősített demilitarizációja nem volt olyan mértékben kikényszerített állapotnak minősíthető, mint a versailles-i szerződés által teremtett többi állapot. Németország azzal indokolta meg a locarnoi szerződés egyoldalú felmondását, hogy Franciaország ezt a szerződést az által a paktum által, amelyet a Szovjettel 1935 május 2-án kötött, maga részéről megsértette. Locarno ezzel elvesztette jelentőségét s tényleg megszűnt létezni. A szerződésnek az egyik fél által történt megsértése a nemzetközi jog szerint tényleg jogot ad a szerződésnek a másik fél által való felmondására. Az a körülmény, hogy a locarnoi szerződés a felmondásra speciális eljárást írt elő, a nemzetközi jognak ezt az általános tételét nem helyezte hatályon kívül. Ez a speciális eljárás u. i. kifejezetten arra az esetre szól, ha a Nemzetek Szövetsége által nyújtott garanciák folytán a locarnoi szerződés — hogy úgy mondjam — feleslegessé válnék.

Nézetem szerint Franciaország a szóbanforgó francia-szovjet szerződésben, pontosabban az azt kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikkének 2. bekezdésében tényleg olyan háborúra kötelezte magát, melyre a locarnoi szerződés értelmében jogosítva nem volt. E jegyzőkönyv szerint u. i. a háborús segítség kötelezettsége Franciaország részéről a Szovjet irányában akkor is fennáll, ha a Nemzetek Szövetségének Tanácsa az eléje terjesztett konfliktus

tárgyában bármely ok miatt nem tesz javaslatot, vagy ha nem tud egyhangú határozatot hozni.

Kérdés csak az, hogy az ellentét a locarnoi szerződés és a francia-szovjet paktum között olyan súlyos-e, hogy Németországnak a szerződés egyoldalú felmondására adott jogot?

A Nemzetek Szövetségének Tanácsa, mely francia-belga kezdeményezésre március 14-én, tehát már egy héttel a német lépés után, rendkívüli ülésre jött össze, erre a kérdésre nemleges választ adott. Megállapította, hogy a német kormány megsértette a versailles-i szerződés 43. cikkét az által, hogy katonaságot vezényelt be és helyezett el a demilitarizált zónába.⁶⁾ A Tanács ezt a határozatot március 19-i ülésén egyhangúlag hozta. Chile képviselője tartózkodott a szavazástól, von Ribbentrop német delegátus ellene szavazott ugyan a javaslatnak, de ez, mint az érdekelt állam szavazata, az egyhangúság megállapításánál nem volt figyelembe veendő. A jogsértés megállapításával a Nemzetek Szövetsége Tanácsának szerepe véget ért. A főtitkár ez a megállapítást közölte a szerződést aláíró úgynevezett locarnoi hatalmakkal s ezek részéről sem történt semmi olyan intézkedés, mely a német lépés által teremtett helyzetet megváltoztatta volna. A német kormány egyoldalú eljárása tehát ebben az esetben is sikeres volt.

Ribbentrop német delegátus a Tanács ülésén a német lépés szükségességét főleg politikai argumentumokkal támasztotta alá. Hivatkozott arra, hogy a francia-szovjet szerződés felborította az európai egyensúlyt. Franciaország és a Szovjet, melyeknek gyarmataikkal együtt 275 millió lakosuk van, a közöttük kötött katonai szövetség alapján tetszés szerint indíthatnak háborút Németország ellen. A birodalmi kancellár több ízben nyújtott kezét Franciaországnak s tett ajánlatokat a teljes vagy részleges leszerelésre, sikertelenül. A Szovjettel kötött szerződésnek a francia kamara részéről történt elfogadása után Németországnak le kellett vonni ebből a tényből az egyetlen lehetséges konkluziót: a birodalom teljes szuverénitásának visszaállítását az egész német területen.

Azt a francia javaslatot, melyhez Belgium, Nagy-Britannia is csatlakozott, hogy terjesztessék a hágai Állandó Nemzetközi Bíróság elé a kérdés, van-e ellentét a francia-szovjet szerződés és a locarnoi szerződés közt, Németország nem fogadta el. Ribbentrop arra hivatkozott, hogy a kérdésnek a jogi szempontokon kívül nagy fontosságú politikai vonatkozásai is vannak s így a probléma egy tisztán bírói fórum által nem dönthető el.

⁶⁾ Journal Officiel XVII. Année. 1936. 340. lap.

Ebben az esetben tehát a kérdés elintézésénél a jog és a tényleges erő együttesében a jog már szerényebb szerepet játszott, mint a katonai korlátozások hatályon kívül helyezésénél. Németország részéről a sikert kizárólag politikai okok, az erőviszonyok kedvező alakulása biztosította.

A német egyenjogúságért vívott küzdelemben a jog szerepének ez a fokozatos csökkenése továbbhalad. Az 1936 november 14-i jegyzék, amelyben Németország a versailles-i szerződésnek az internacionalis folyókra és a kieli csatornára vonatkozó rendelkezéseit mondta egyoldalúan fel, már jogi érvekre egyáltalában nem is hivatkozik. Az a jegyzék, amelyet Németország e tárgyban az érdekelt 16 állam kormányához intézett, mindössze azt hangoztatja, hogy a versailles-i szerződés szóbanforgó része Németországra olyan nemzetközi rendszert kényszerített rá, amely az államok egyenjogúságának elvével ellentétben áll. Németország hasztalanul kísérelte meg ezt a rendszert tárgyalások és megegyezések útján megváltoztatni, s nem vállalhatja tovább a felelősséget annak fenntartásáért.⁷⁾ Ez a jegyzék nem támasztja az egyoldalú felmondást a tételes nemzetközi jogból vett argumentációval alá s a német lépés ennek dacára minden jogi alátámasztás nélkül is sikeres volt. A brit, a francia és a csehszlovák kormányok december 2-án együttesen tiltakoztak ugyan a német kormánynál az egyoldalú hatályon kívül helyezés ellen, s dec. 1-én a jugoszláv, dec. 3-án a román és a lengyel kormány is tiltakozását fejezte ki a felett, hogy Németország az egyoldalú felmondás útját választotta⁸⁾, de a német kormány által teremtett állapot, mint az előző esetekben, most is fennmaradt.

Hogyan kell értékelnünk nemzetközi jog szempontjából a jog szerepének ezt a fokozatos gyengülését, majd teljes kiesését a német egyenjogúságért folytatott küzdelemben?

Mi sem volna helytelenebb, mint ennek alapján azt állítani, hogy Németország tudatosan szembehelyezkedik a nemzetközi jog rendelkezéseivel s a joggal mit sem törődő magatartása által, mint megrögzött bűnös, állandó veszélyt jelent a nemzetközi jogrendre. Nagy tévedés volna az u. n. nemzetközi jogi deliktumokat az államon belüli büntetőjog közönséges bűncselekményeivel helyezni egy vonalba. Ha minden áron büntetőjogi analógiát keresünk, legfeljebb egyes politikai deliktumokra gondolhatunk, mint olyanokra, melyek a nemzetközi jogsérté-

7) V. ö. The Bulletin of International News. Royal Institute of International Affaires. London, Vol. XIII. 1936. 438—439. lap.

8) Revue Internationale Française du Droit des Gens. Tome II. 1936. 394—395. lap.

sekkel hasonló természetűek. A nemzetközi deliktumok rendszerint új jogalkotásra irányulnak s ezt az új jogot nem a tételes nemzetközi jog előírásai szerint akarják megteremteni. Szerepük ugyanaz, mint az államon belüli jogban a forradalomé vagy az államcsinyé. Szabatosan olyan, mint az államcsinyé, mert az illegitim jogalkotást itt is az hajtja végre, aki a jogalkotásnak a tételes jog szerint is tényezője, csak nem az előírt formák közt s nem a többi erre jogosított tényezővel együttesen fogatosítja azt.

A forradalom és az államcsiny a tételes jog szempontjából mindig jogtalan, de van eset, amikor a megmerevedett jogrendszerrel szemben a fejlődést biztosító jogalkotás egyetlen lehetséges eszköze. A diadalmas forradalom, vagy államcsiny sokszor hatalmas fellendülés útját nyitja meg s lehet-e az értékelésnek egyetlen helyes és lehetséges eszközeként a tételes jogot tekinteni? A nemzetközi jogban a jogalkotás mechanizmusma egyenesen provokálja a tételes jog rendelkezéseitől eltérő jogalkotást. A nemzetközi jog közismerten statikus jog, amelynek alig van mechanikája. A tételes nemzetközi jog szerint minden jogszabály módosításához az összes érdekelt államok hozzájárulása szükséges s ez a körülmény a nemzetközi jogot rendkívül merevvé, szinte mozdulatlaná teszi. Ott, ahol az államok érdekei élesen szembenállnak egymással, szinte lehetetlen megegyezést létrehozni. S ha megegyezés nem lehetséges, maradjon véglegesen hatályban az a jog, mely egészen más viszonyok közt keletkezett s mely az élet szükségszerű követelményeinek többé már nem felel meg?

Az élet összetöri az útjában álló jogot, ha a jogalkotó végzetes rövidlátással elzárkózik annak megfelelő módosítása elől. Ez a jelenség az államon belüli jogban is előfordul, a nemzetközi jogban pedig, a nemzetközi alkotmány statikája folytán, szinte azt kell mondanom, szükségképeni.

Ezt a jelenséget látjuk Németországnak az egyenjogúságért folytatott küzdelmében is. Ez a jelenség szükségképen kívül esik a tételes nemzetközi jog keretein s minden olyan kísérlet, mely annak tételes jogi jogszerűségét kívánná biztosítani, eleve kilátástalan. A rebus sic stantibus clausulával az elmélet ezt a lehetetlen feladatot kívánná megoldani. Az egyetlen lehetséges megoldás a nemzetközi jogalkotás mechanizmusának megváltoztatása lenne: a helyes és szükséges nemzetközi jogalkotás lehetővé tétele és megkönnyítése. A Nemzetek Szövetségéről szóló Egyezségokmány 19. cikke tudvalevően éppen ezen a bajon lenne hivatva segíteni, de a Nemzetek Szövetsége nem használja ki az ebben rejlő lehetőséget s ezzel önmaga biztosít az önhatalommal való intézkedésnek polgárjogot a nemzetközi életben.

Ez a körülmény adja Németország magatartásának magyarázatát. Ennek a magatartásnak az értékelésénél a most elmondottak mellett döntő jelentőségű az is, hogy Németország önhatalommal olyan nemzetközi jogszabályokat helyezett hatályon kívül, melyeket a világháborút befejező versailles-i szerződésben rákényszerítettek. A kényszer hatása és jelentősége a nemzetközi jog egyik legérdekesebb problémája. Érvényes-e vagy nem a kikényszerített nemzetközi szerződés? Ezt a kérdést semmi esetre sem lehet a megfelelő magánjogi szabályok egyszerű átvételével megoldani. A jogtalan kényszer a magánjogban érvénytelenné teszi a jogügyletet, és pedig nem akarathiány folytán, mint ezt általában beállítják, hiszen az akarathiány a jogosan alkalmazott kényszer esetében is fennforog, — a jogügyletben itt sem az illető fél szabad és valódi akarata jut kifejezésre —, hanem azért, mert maga a kényszer eszközeként alkalmazott magatartás jogtalan. A jogügylet érvénytelensége annak a jogszabálynak a szankciója, mely a kényszer eszközeként alkalmazott magatartást tiltja. A magánjogban a jogtalan kényszer azért zárja ki a jogügylet érvényességét, mert a kényszerben megnyilatkozó erő felett ott áll a jogrendben megnyilatkozó államhatalom, mint nagyobb erő, mely szankciókat alkalmazva a maga akaratának képes érvényt szerezni.

A nemzetközi jogban egészen más a helyzet. Itt a jogtalan kényszerrel nem áll szükségképpen szemben egy magasabb hatalom, amely annak hatását érvényteleníteni tudná. Hogy mi lesz a kikényszerített nemzetközi szerződés sorsa, az azon fordul meg, hogy minő a kényszer, amely azt létrehozta. Ha ez a kényszer a legerősebb nemzetközi hatalom, illetőleg ha nincs a nemzetközi életben nagyobb erő, mely vele szembehelyezhető lenne, a kikényszerített nemzetközi jogszabály érvényesülni fog. Ha az ilymódon kikényszerített jog tartalmilag igazságtalan s nélkülözi a jogban különben bennrejlő ethikai erőt, kizárólag ez a mögötte álló hatalmi túlsúly fogja hatályban tartani. Amiből következik, hogy az ilyen nemzetközi jogszabály csak addig marad érvényben, míg az erőviszonyok meg nem változnak, s a tényleges hatalmi túlsúly mögötte áll.

Pontosan ez volt a helyzet a versailles-i szerződést illetőleg is. A versailles-i szerződést éppen úgy, mint a többi páris-környéki békeszerződést, az entente-államoknak az a hatalmi túlsúlya teremtette meg, amelyre azok a világháborúnak rájuk szerencsés befejezésével szert tettek. A bennük foglalt rendelkezéseket nem ethikai erők, hanem kizárólag ez a hatalmi túlsúly tartotta érvényben. Ez a hatalmi túlsúly pedig összeomlott, egyrésztől Németország erejének megnövekedésével, amelyet a versailles-i szerződés összes erre beállított rendelkezései sem tudtak megakadályozni, másrésztől az által, hogy a volt szövetséges

és társult hatalmak nem álltak többé egységesen és erejük teljességével ezek mellett a rendelkezések mellett. Beállt az erőviszonyok eltolódása, ez a változás a versailles-i szerződés legkiválóbb rendelkezéseit összedöntötte s Németország megnyirbált egyenjogúsága helyreállt.

Ez az eredmény — mint említettem — nem a nemzeti szocializmus rendszerének közvetlen és szükségszerű folyamánya. A nemzeti szocializmusnak arra csak közvetett hatása volt. Kétségtelenül a nemzeti szocializmus keltette új életre a német nemzeti öntudatot s fokozta fel Németország erejét olyan mértékben, hogy egyéb körülmények által is elősegítve, a nemzetközi erőviszonyok megfelelő eltolódása bekövetkezett.

Ez az egész processzus nem a tételes nemzetközi jog szabályai szerint folyt le, de viszont a tételes nemzetközi jogszabályok életének és elmulásának természetes processzusa. Nem szükségszerű processzus, mert hiszen a versailles-i szerződés szóbanforgó rendelkezéseinek hatályon kívül helyezése közös megegyezéssel, a tételes nemzetközi jog szabályai szerint is bekövetkezett volna.

Hogy ez nem így történt, azért elsősorban azok felelősek, akik a békeszerződéssel kapcsolatban nemcsak az ethikai elvek érvényesítése elől zárkóztak el mereven, hanem nem akartak tudomást venni az erőviszonyoknak az ő szempontjukból kedvezőtlen megváltozásáról sem és nem használták fel a lehetőséget a jogszabályok megfelelő megváltoztatására.

Magyarország szempontjából a német akció sikere a legnagyobb mértékben örvendetes, hiszen a versailles-i szerződés lebontása nem lehet közönyös a trianoni szerződés jövő sorsára sem. Bizonyos azonban, hogy magyar szempontból még kívánatosabb lett volna, hogy Németországnak a versailles-i szerződés ellen folytatott sikeres küzdelmében nagyobb szerepet játszon a jog s hogy a hatályon kívül helyezés ne a tényleges hatalmon nyugvó egyoldalú aktus útján következzen be. Ha a versailles-i szerződést közös megegyezéssel, kifejezetten jogelvekre hivatkozva módosították volna, ugyanezt az eljárást nem lehetett volna megtagadni a többi békeszerződéstől sem. Mivel a módosítás a tényleges erő hatásaként következett be, szükségképen csak arra a szerződésre vonatkozik, mely mögött ez a tényleges hatalom ott áll.

Németországnak az egyenjogúságért folytatott küzdelme még nem ért véget. A versailles-i szerződésnek még mindig vannak olyan hatályban lévő rendelkezései, amelyeknek megváltoztatása a német külpolitika természetes célkitűzése. Ilyen mindenekelőtt Danzig és a gyarmatok kérdése. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy az egyenjogúság fogalma nagyon ruganyos s bár Hitler 1937. január 30-i beszédében be-

jelentette, hogy a meglepetések korszaka véget ért, kérdés, meg fog-e állni Németország az egyenjogúság jelszava alatt folytatott küzdelmében a versailles-i szerződés ezzel ellenkező rendelkezéseinek lebontásánál s nem fog-e azon túlmenő igényeket is támasztani.

II.

Ez a helyzet képe ma. Hogy a jövő miképen fog alakulni, arra határozott választ senki sem adhat. Csak egyet tehetünk vizsgálat tárgyává, azt, hogy a nemzeti szocializmus politikai elveinek érvényesülése minő következményekkel járna a nemzetközi jog terén. Mennyiben változtatná meg a hatályban lévő nemzetközi jogot, sőt esetleg magának a nemzetközi alkotmány-nak a rendszerét is?

Itt tehát nem egy már tényleg érvényesülő hatással állunk szemben, nem a német birodalmi kormány által hivatalosan bejelentett törekvésekkel, hanem annak a politikai rendszernek nemzetközi jogi konzekvenciáival, melyen a III. Birodalom belső alkotmánya felépül.

Ezek a nemzetközi jogi konzekvenciák egyelőre csak elméleti tételek s a viszonyok alakulásától függ, hogy mennyiben fognak valaha is realizálódni. De a dolog természetében rejlik, hogy az a következetesen végiggondolt politikai rendszer, amelyet egy hatalmas nép magáévá tett s melynek érvényesülésében jövőjének biztosítását látja, minden vonatkozásban való érvényesülésre törekszik.

A nemzetközi jog jövő alakulására döntő jelentőségű következményekkel járhat az a körülmény, hogy a nemzeti szocializmus az individualizmussal élesen szembehelyezkedve, „a nép természetes életegységéből” indul ki. A legfőbb politikai érték a népi életegység, az állam csak eszköz ennek szolgálatára. Az állam célja a testileg és lelkileg azonos lények közösségének fenntartása és továbbfejlesztése. Az állam a nemzeti szocializmus szerint egy magasabb kultúra létrejövetelének előfeltétele, de nem oka annak. Ezt az okot kizárólag a magasabb kultúrára képes faj teremti meg.⁹⁾

A nemzeti szocializmus megegyezik a fasizmussal abban, hogy nem az egyén érdekeire, hanem a közérdekre tekint. Az alap gondolat mindkettőnél az individualizmust elvető kollektívizmus, míg azonban a kollektív lény a nemzeti szocializmusnál a nép, a nemzet, addig a fasizmus sarkpontja az állam, melyet nem a nemzet hoz létre, hanem amely ellenkezőleg megalkotja a nemzetet.¹⁰⁾

⁹⁾ Hitler: Mein Kampf. München, 1933. 431. és 433. lap. — Alfred Rosenberg: Das Wesensgefüge des Nationalsozialismus. München, 1934. 15. 1.

¹⁰⁾ V. ö. Gürke: Volk und Völkerrecht. Tübingen, 1935. 17. lap.

A nemzeti szocializmus szerint a nép a vérközösség által összekapcsolt egyének összessége¹¹⁾ s ez a nép az, mely állammá szervezkedik. Tehát nem az állam határozza meg a maga jogszabályaival, hogy ki tartozik a néphez. Az állampolgárság s a néphez való tartozás nem azonos fogalmak. Ez a gondolat nagyon éles tételes jogi kifejezésre jut az 1935. szeptember 15-i német birodalmi polgárságról szóló törvényben, mely különbséget tesz az állampolgárság (Staatsangehörigkeit) és a birodalmi polgárjog (Reichsbürgerrecht) között s ez utóbbit nem mindenik német állampolgárnak adja meg.¹²⁾

Ezzel az alapgondolattal van összefüggésben, hogy a Harmadik Birodalom tételes közjoga a nem árja származásúakat a német népközösségből kirekeszti s részükre a jogegyenlőség elvével ellentétben álló különös jogi helyzetet statuál.¹³⁾

Amíg befelé a Volkstum fogalma kizár bizonyos egyéneket a népi közösségből, akik különben az állam jogi szervezetéhez tartoznak, kifelé szükségképen a néphez tartozóknak tekint olyan egyéneket, akik az állam kötelékein kívül állnak.

Az előbbieket kirekesztése a német népközösségből nem érinti a nemzetközi jogot. A versailles-i szerződés tudvalevően nem tartalmazza a kisebbségek védelmére vonatkozó azokat a rendelkezéseket, melyek a többi békeszerződésekben foglaltatnak s amelyek külön kisebbségi szerződések, illetőleg deklarációk alapján Középeurópa keleti részének államait kötik. Németország mindössze Felsősziléziában van a kisebbségek védelmére kötelezve, annak a speciális egyezménynek az alapján, amelyet Lengyelországgal 1922. május 15-én kötött. Nincs tehát nemzetközi jogszabály, mely eltiltaná Németországnak, hogy faji, nyelvi vagy vallási kisebbséghez tartozókra nézve a jogegyenlőség elvével ellentétben álló különös jogi helyzetet statuáljon.

Az elv kifelé való érvényesülése azonban már tételes nemzetközi jogszabályokba ütközik: új jogszabályok statuálását, illetőleg a hatályban lévők módosítását tenné szükségessé. Ez az a pont, amelyen a nemzeti szocializmus elmélete szükségképen a nemzetközi jog mélyreható módosulását involválja. A nemzeti szocializmus elméletének megfelelő jövő nemzetközi jog a *népek* egymás közötti érintkezésének joga lenne, alanyai a népek len-

¹¹⁾ M. R. Gerstenhauer: Der völkische Gedanke in Vergangenheit und Zukunft. Leipzig, 1933. 112. lap.

¹²⁾ Lásd: Die Nürnberger Grundgesetze. Carl Heymanns Verlag, Berlin. 16—18. lap.

¹³⁾ V. ö. Preuss: La théorie raciale et la doctrine politique du national-socialisme. Revue générale de droit intern. public. 41. année 1934. 661—674. lap.

nének, tényleg a „népek jogává” alakulna át, aminek a német jogi terminológia a „Völkerrecht” kifejezéssel különben is nevezi.¹⁴⁾

Hogy a vérközösség elvén nyugvó népnek ez az összetartozása minő nemzetközi jogi formában biztosíttassék, arra a nemzeti szocializmusnak nincs hivatalos programja. Csak teoretikusok elméleti elgondolásaival állunk szemben és ezek az elgondolások meglehetősen tarka képet mutatnak. A legtermészetesebb megoldás az ugyanahhoz a néphez tartozó egyéneknek egy állami szervezetben való egyesülése lenne, ami az állami határoknak az ethnikai határokhoz igazodó revízióját tenné szükségessé. Középeurópa keleti részének nemzetiségi viszonyai mellett azonban tiszta nemzeti államok alapítása keresztülvihetetlen s megoldhatatlan az egész németséget magába foglaló német állam megteremtése is. A nemzeti szocializmus lényegéből folyó követelmény a Németországgal határos némellakta területeknek, elsősorban Ausztriának a Németbirodalommal való egyesítése. De hogy volna ez az egyesülés keresztülvihető a más nemzetiségek közé beékelt német szigetekkel?

Ezeknek az egységes Németországhoz való csatolására nézve az irodalomban még a lakosság kötelező kicserélésének bizar gondolata is felmerült.¹⁵⁾ E szerint az erdélyi szászok a magyar Dunántúlra volnának telepítendőek, az ily módon kiszorított magyar lakosság viszont a trianoni Magyarországgal határos, jelenlegi román területen helyeztetnék el s az egy néphez tartozó egyének összefüggő területen alkotnának saját állami szervezetet.

A lakosság kötelező kicserélésének gondolata nem új, sőt az az 1923. január 30-i lausanne-i szerződés értelmében a török és görög lakosság bizonyos rétegeire tényleg meg is valósult. E szerződés értelmében a török területen megtelepült görög-keleti vallású török állampolgárok s a görög területen megtelepült mohamedán vallású görög állampolgárok Konstantinápoly görög és Kelet-Thrácia mohamedán lakosai kivételével kötelezően kicseréltettek. Hasonló gondolat nyilvánult meg az 1919. november 27-én kötött bolgár-görög egyezményben is, de azzal az igen lényeges eltéréssel, hogy ennek értelmében itt a lakosság nem kötelezően cseréltetett ki, csak a kölcsönös kivándorlás mozdított elő azáltal, hogy a kivándorló ingatlanát egy Vegyes Bizottság közbejöttével az érdekelt állam megvette s az ugyan

¹⁴⁾ V. ö. Raschhofer: Volk, Nation und Völkerrecht., a dr. Hans Frank szerkesztésében megjelent Nationalsozialistisches Handbuch für Recht und Gesetzgebung München, 1935. c. kiadványában. 99—116 lap.

¹⁵⁾ Dr. S. Lichtenstaedter: Die siebenbürgische Frage. Leipzig. (Gustav Engel Verlag) 1934.

nek a Vegyes Bizottságnak közreműködésével a másik államból bevándorlónak adta el tovább.¹⁶⁾

Ez a gondolat azonban csak alacsony kultúrájú népeknél valósítható meg s ezeknél is az egyéni szabadság olyan brutális elkobzása, hogy attól azoknak az államoknak is vissza kell riadniok, melyek berendezésükben az individuális és liberális gondolatot elvetették. Távolság áll tőlem, hogy ezt a kicserélési tervet a nemzeti szocializmus programjaként állítsam be. Az egyik szélén áll azoknak a tisztán elméleti elgondolásoknak, amelyek a nemzeti szocializmus alapját képező „népi” elvnek a nemzetközi életben való alkalmazására vonatkoznak. Ezzel a tervvel már szöges ellentétben áll az a felfogás, melynek *Walz*, a kiváló boroszlói nemzetközi jogász adott kifejezést s amely az idegen állam területén élő néptöredékek nemzetközi jogi elismerését a részükre nemzetközi jogilag biztosított kultúrautonómiában látja.¹⁷⁾

Abban ez a két felfogás megegyezik, hogy ha a nép tétetik is a nemzetközi jog alanyává, a nép a maga állami szervezetében alapja a nemzetközi jogi szervezkedésnek,¹⁸⁾ így mind a kettő inkább az államok átszervezését, mint a nemzetközi alkotmány lényeges megváltoztatását jelenti.

Nem hiányzik azonban olyan felfogás sem, mely a „népszemélyiségét” akarja az állam helyébe a nemzetközi szervezkedés alapjává tenni.¹⁹⁾ Ez a felfogás már egészen új nemzetközi jogot jelent. A népszemélyiség mint nemzetközi jogalany „az állandó mozgást, a változó határokat s a történelmi változásokkal szemben való rendkívüli érzékenységet”²⁰⁾ jelenti s így olyan nemzetközi jogot tételez fel, mely a jogalany dinamikus karakterének megfelel.

A népegység megteremtésének nemzetközi jogi problémája tehát egyelőre nyitott kérdés a nemzeti szocializmus számára is. Hogy minő formában s minő eszközökkel fog megvalósulni s hogy egyáltalában megvalósul-e valaha, az a jövő kérdése s a tényleges erőviszonyok alakulásától függ. De azzal tisztában kell lennünk, hogy a német nép nemzetközi jogi egységének követelménye nem tisztán elméleti tétel, hanem gyakorlati politikai program: a nemzeti szocializmus lényegéből folyó követelmény, mely Németország nemzetközi egyenjogúságának biztosí-

¹⁶⁾ V. ö. Buza: A Kisebbségek jogi helyzete. Budapest, 1930. 10—11. és 61—62. lap.

¹⁷⁾ *Walz*: Nationalsozialismus und Völkerrecht. Völkerbund und Völkerrecht. I. Jahrgang 1934. 473—479., közelebbről 475. lap.

¹⁸⁾ V. ö. *Walz* i. n. i. h.

¹⁹⁾ Árpád Török: Nationalstaatsidee und Völkerrechtsordnung. Zeitschrift für Völkerrecht. XVIII. Band 1934. 249—294. lap.

²⁰⁾ A. Török: i. m. 273. lap.

tása után következő további programja a hitleri Németország külpolitikájának. Távolabbi, de nem a legvégső, mert egy élet-erős nemzet külpolitikájában nincsenek *végső* célkitűzések, illetőleg ez a végső célkitűzés soha nem konkrétizálható s tulajdonképpen mindig ugyanaz: biztosítani mindazt, amit a nemzet jövője és fejlődése érdekében egyáltalában elérni lehet. A nemzetközi jogi szabályozás nem veheti el ezt a célkitűzést, csak azokat az eszközöket korlátozhatja, amelyek e cél elérésére igénybe vehetők.

A külpolitikai céloknak ez a rugalmassága magyarázza meg a Volkstum fogalmának, annak a fogalomnak szándékos rugalmasságát is, melyet a nemzeti szocializmus a jövő nemzetközi jogának alapjául vesz. Mik a német néphez való tartozás kritériumai? Elvileg a vérközösség. Ez a kritérium negatíve könnyen lehetővé teszi olyan egyéneknek a német népközösségből való kizárását, akiket jelenlegi vezetői kívánatosnak nem tartanak. De pozitíve nem írja szabatosan körül, hogy kik a német népközösség tagjai. Éppen a szabatos körülírásnak ez a hiánya adja meg a fogalom rugalmasságát.

Az kétségtelen, hogy a német népközösséghez való tartozás a nemzeti szocializmus felfogása szerint nem az odatartozás érzésének szubjektív momentumán nyugszik. Ez az individuális-liberális felfogás álláspontja, melyet a nemzeti szocializmus a legélesebben elvet. Szerinte a hovartartozás kérdése a közösség akarata alapján s a közösség érdekeinek megfelelően döntendő el.

Ez az álláspont, amennyiben nemzetközi jogilag is érvényesülni tud, óriási lehetőségeket biztosít Középeurópában a német imperializmus számára.

Nézetem szerint nem lehet a nemzeti szocializmusnak ezt a nemzetközi jogi felfogását tisztán elméleti alapon értékelni. A nemzeti szocializmus nem elvont elmélet, hanem az életben tényleg érvényesülő s a jövőben még fokozottabban érvényesülni akaró politikai erő. Ránk, magyarokra nézve az értékelés egyetlen helyes módja csak az lehet, hogy a magyar érdekek szempontjából vizsgáljuk a nemzeti szocializmus megvalósulásra törekvő elveinek nemzetközi jogi hatását.

A népi közösségnek a nemzetközi szervezkedés alapjává tétele szükségképpen kizárja a Szent Korona területi egységének helyreállítását s legfeljebb arra nyújt lehetőséget, hogy az elszakított területen élő magyar véreinkkel egy nemzetközi közösségben egyesüljünk. Az a kérdés, mi a magyar külpolitika végső célkitűzése?

De nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a népközösséghez való tartozás fogalmának erősen rugalmas volta számunkra további veszedelmeket is rejt magában, nemcsak az

utódállamok területén élő magyarok szempontjából, akik név-
elemzéssel s más „objektív” eljárások segítségével erőszakosan
leszakíthatók a magyar népközösség testéről, hanem a csonka
országban élő magyarok szempontjából is. Hol van a biztosíték
arra, hogy idegen származású magyar testvéreinket, akik gene-
rációkon keresztül teljesen magyarokká váltak, nem fogja-e vala-
mikor a német imperializmus mint elmagyarosított németeket
a maga számára követelni.

Ezt az álláspontomat már részletesen kifejtettem abban az
előadásban, amelyet 1935. december 17-én a szegedi Egyetem
Barátai Egyesületének jog- és államtudományi szakosztályában
tartottam.²¹⁾ Ez az előadás Wolgast würzburgi professzor kez-
deményezésére az általa kiadott *Öffentlich-rechtliche Vorträge
und Schriften* 19. füzeteként német nyelven is megjelent.²²⁾

Fejtegetéseim nem maradtak visszhang nélkül a német
irodalomban. Walz, a már idézett boroszlói professzor a *Zeit-
schrift für Völkerrecht*-ben,²³⁾ Reuss berlini ügyvéd pedig a *Ju-
ristische Wochenschrift*-ben²⁴⁾ fűzött hozzá megjegyzéseket.
Walz elismeri, hogy az általam felhozott szempontok figye-
lemre méltók annak a kérdésnek eldöntésénél, hogy a nemzeti
szocializmus alkalmas harci eszköz-e a magyar revíziós politika
számára. Hangsúlyozza azonban, hogy német részről a nemzeti
szocializmust sohasem kezelték export-áru gyanánt, melyet más
népekre rá akartak volna kényszeríteni. Maga a vezér és birodalmi
kancellár félre nem ismerhető módon nyilatkozott erre
nézve az 1936. évi nürnbergi birodalmi pártnapon, amidőn a
nemzeti szocializmust „német patent”-nek nyilvánította.

Ugyanezt emeli ki Reuss is. Szerinte a nemzeti szocializ-
musnak távolról sem szándéka más államokra és népekre a tár-
sulás rájuk alkalmazandó elveit előírni. Tiszteletben tartja min-
den idegen állam és nép szabad elhatározását s az ő elbírálá-
sukra bízza, hogy a területük által összekapcsolt embereket tisz-
tán a jog, illetőleg a törvény által összekötött formális közösség-
ként akarják-e megszervezni, vagy olyan életközösségként, ame-
lyet a vér, a faj vagy a kultúra s a történelem közössége fűz
egybe.

A dolog azonban nem egészen így áll. Nem arról van itt
szó, vajjon Németország rákényszeríti-e a többi államokat, hogy
saját állami berendezésüket a nemzeti szocializmus elvein épít-

²¹⁾ Dr. Buza László: A nemzeti szocialista Németország és a nemzet-
közi jog. Szeged, 1936.

²²⁾ Dr. jur. L. Buza: *Das Nationalsozialistische Deutschland und das
Völkerrecht*. Gräfe und Unzer Verlag, Königsberg Pr.

²³⁾ *Zeitschrift für Völkerrecht* XX. Band 1936. 375—376. lap.

²⁴⁾ *Juristische Wochenschrift*. 65. Jahrgang, 2055. lap.

sék fel. A nemzeti szocializmus nem tisztán befelé érvényesülő államszervezési elv, annak nemzetközi jogi jelentősége is van, mert ennek az elvnek Németország által való következetes alkalmazása — akarva, nem akarva — befolyással van más államokra is. Igaz, hogy Németország egyelőre csak állami határain belül szerez érvényt a maga faji elgondolásának az által, hogy a nem-árjákat a népközösségből kizárja. A Volkstum fogalmának azonban nemcsak negatív, hanem szükségképen pozitív oldala is van: nemcsak az oda nem tartozók kizárása a német népközösségből, hanem mindazoknak egyesítése is, akik a vér- és fajközösség folytán a németséghez tartoznak. Ez a momentum a német nemzeti szocializmust, bármennyire német patent is az, kifelé is érvényesülő erővé teszi, mely szükségképen érinti mindazokat az államokat, amelyeknek területén németek élnek. A német nemzeti szocializmust tehát nem lehet tisztán német intern kérdésnek minősíteni; az következetesen végiggondolva nemzetközi jogi szervezési elmélet, amely új elvet: a fajiség elvét teszi az emberiség szervezkedésének alapjává.

Magyarország szempontjából sem az a kérdés, hogy a nemzeti szocializmust fegyverül válasszuk-e a revízióért folytatott küzdelemben, hanem az, hogy a nemzeti szocializmus elveinek akaratunktól függetlenül való érvényesülése milyen hatással lenne Magyarország jövő sorsának alakulására.

Nagyon érdekesek Walznak a Volkstum-hoz való tartozás kritériumaira vonatkozó megjegyzései is. Szerinte a kérdést a Volkstumhoz tartozás melletti hitvallás dönti el. Hangsúlyozza azonban, hogy ez a hitvallás több az egyszerű nyilatkozatnál, azt az illető egész magatartása határozza meg. Az irodalomban szubjektívnek nevezett momentum mellett szükség van szerinte bizonyos objektív szabályokra is, hogy határt lehessen vonni a nem kívánatos idegenek betolakodása elé.

Walz itt is nyilvánvalóan csak a kérdés egyik oldalára gondol s figyelmen kívül hagyja, hogy mik lesznek az odatar- tozás kritériumai azoknál, akik Németország határain kívül él- nek, de a nemzeti szocializmus elmélete szerint a német népi egységbe tartoznak bele.

A nemzeti szocializmus elmélete a nemzetközi jog síkjára vetítve a középeurópai német imperializmus elmélete. Igaz, hogy ennek az imperializmusnak lehetősége a nemzeti szocia- lizmustól függetlenül is fennáll s az is igaz, hogy az imperializ- mus tényleges érvényesülésének határait mindig a tényleges erő- viszonyok szabják meg. De tévedés volna az erőviszonyok kom- ponensei gyanánt csak materiális tényezőket tekinteni. Az esz- mék és theoriák is erőtényezők, amelyek képesek egyes nemze- teket földresujtani ugyanakkor, amikor másokat magasra emelnek.